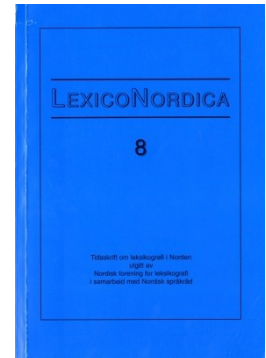

LexicoNordica

Titel: Ordbøger mellem finsk og norsk
Forfatter: Turid Farbregd og Hannele Seppinen
Kilde: LexicoNordica 8, 2001, s. 45-67
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Turid Farbregd & Hannele Seppinen

Ordbøker mellom finsk og norsk

Part one of this paper is a survey of the surprisingly scarce material concerning understanding between the languages of the neighbouring countries Finland and Norway. A two-way pocket dictionary was published in 1978 and revised in 1996. A Finnish dictionary adapted solely for Norwegians (1993) was later (2000) made symmetrical. Part two is a discussion of the way to present Norwegian language to Finns. Much attention is paid to morphology. The morphological standard systems do not meet the needs of foreigners. The appendix gives the inflexional code system for the Norwegian language used in *Finsk-norsk ordbok* (2000). The system is simplified by omitting variant inflexion and creating groups based on a combination of morphological and orthographical criteria.

Overraskande nok hadde ikkje grannelanda Finland og Noreg noko direkte, allment språkleg hjelpemiddel før den første tovegs lommeordboka kom ut i 1978. Den tek i heile opplegget sikte på finskspråklege brukarar. Læreboka til Bente Imerslund tre år seinare (1981) går den andre vegen og har ei norsk målgruppe. Det drygde enno tjue år før vi fekk den første læreboka i norsk for finnar (på bokhandlardisken i januar 2001) – ved Hadle Oftedal Andersen og Anne Riikola.

Læreboksituasjonen understrekar den realiteten at ordbøker mellom finsk og norsk må fungera for brukarar som normalt ikkje har formelle kunnskapar i det framande språket. Med stor rett kan ordboksbrukaren derfor t.d. krevja grammatisk informasjon. Å nytta "hjelpespråk" er utilfredsstillande; det gamle aksiomet at eit materiale med svensk som eitt av språka kan nyttast for nordmenn, gjeld absolutt ikkje.

I den relativt korte perioden sidan 70-åra til i dag har ny teknikk revolusjonert leksikografien generelt og dermed opna nye mogleikar også på det feltet som er det spesifikke temaet her. Men det gjenstridige språket krev å bli behandla på andre enn tekniske premisser. Denne artikkelen vil drøfta ymse problem som ordboksforfattarane har møtt. Innhaldet er disponert i fire hovudbolkar pluss eit tillegg:

1. Lommeordbøkene
2. Finsk for nordmenn
3. Norsk for finnar
4. Konklusjonar
5. Tillegg: Norsk morfologi i *Finsk-norsk ordbok*. Oslo 2000

1. Lommeordbøkene

Først ut var Turid Farbregd og Aili Kämäräinen: *Suomi-norja-suomi taskusanakirja*, WSOY 1978 (SNS 1978). Ein del av opplaget fekk norsk omslag og vart marknadsført av Kunnskapsforlaget. Boka har rundt rekna 33.000 ordartiklar – 11.000 finske og 22.000 norske. I tillegg er det menydel, parlørdel, vanlege norske forkortingar, 3 sider med alfabet og uttale, og 27 sider grammatikk som parallelt gjer greie for ordbøyinga i bokmål og nynorsk. Hovudspråkforma er likevel bokmål. Alle ekvivalentane til dei finske orda er gitt på bokmål, dei fleste norske oppslaga er på bokmål. Eit par hundre oppslag på nynorsk og nokre få på riksmål og dialekt har fått tilvising til bokmålsoppslag. Avgjerda om norsk språkform vart faktisk teken av den språkpolitiske gruppa i foreininga Pohjola-Norden. Denne organisasjonen støtta utgjevinga økonomisk og stilte ved Mikael Reuter og Tove Skutnabb-Kangas krav om at det måtte bli teke omsyn til begge dei offisielle målformene for at boka betre kunne spegla dei språklege realitetane i Noreg. For unge urøynde ordboksforfattarar var det viktig å få ei slik støtte ettersom avdelingssjefen på forlaget, Keijo Ahti, var svært skeptisk til lommeordboksforfattarar med universitetsutdanning.

Finsk blir i lommeordboka rekna som kjent språk. Særleg den første utgåva utgjorde ein ordkatalog med oppslag og ekvivalentar. At den norsk-finske delen først var dobbelt så stor som den finsk-norske, hadde samanheng med det faktum at forlaget og målgruppa var finsk. Boka vart ein merkepåle ved å vera den første. Samtidig er ho ein kuriositet ved å vera den siste som vart skriven på manuell skrivemaskin.

Lommeordboka kom utan særlege endringar i mange opplag. Etter atten år var tida moden for den store fornyinga. Resultatet vart Farbregd – Kämäräinen: *Suomi-norja-suomi taskusanakirja. Finsk-norsk norsk-finsk lommeordbok*, WSOY 1996 (SNS 1996) – også denne gongen med delopplag på Kunnskapsforlaget. Boka har ca. 19.000 oppslag frå finsk og 25.000 frå norsk, totalt om lag 46.000 ordartiklar og ein auke på nesten 40 % jamført med SNS 1978. Auken i eksempelfrasar, definisjonar og markørar er ikkje utrekna. Menyen og parlørdelen er omarbeidde. Alfabet og uttalen får no breia seg på 5 sider og grammatikken strekkjer seg over 32 sider. I begge utgåvene tek lister over uregelrette norske verb ein stor del av grammatikkplassen (19/20 sider). Tilbakemeldingar tyder på at desse listene har vore til stor nytte.

Med SNS 1996 skjedde det ei typografisk ansiktsløfting. Samtidig streva boka etter større symmetri enn før. Då det viste seg at ein relativt

stor del av opplaget vart seld i Noreg, var det naturleg at den nye utgåva fekk ei viss omfangsutjamning mellom dei to delane. Markørar og eksempel er viktigare enn før.

SNS 1978:

verkko *nett -et -*, *garn -et -*; *hämähäkin ~ spindelvev -en*

1 *bein -et - luu; ruoto; jalka*; ta beina på nakken *ottaa jalat alleen*

garn -et - lanka; verkko, paula

SNS 1996:

verkko *nett -et -*, (*kala~*, *myös kuv*) *garn -et -*; (*kana~*) *netting -en*; *hämähäkin ~ spindelvev*

1 bein -et - [*knokkel*] *luu*; [*fiske~*] *ruoto*; [*lem*] *jalka*; ta *~a* på *nakken* *ottaa jalat alleen*

garn -et - *lanka; verkko*; (*kuv*) *paulat pl*; *få noen i sitt ~ saada jk pauloihinsa; sitte i ~et olla satimessa*

Når bøyinga av norske ord vart gitt, var det fremst som hjelp til å identifisera ord og til å avsløra morfologisk homonymi som ofte skaper problem i eit framandt språk: 'vannet' er anten bestemt form av substantivet 'vann', eller det kan vera ei form av verbet 'vanne'. Ordboksbrukaren må sjølv velja tyding ut frå den aktuelle konteksten. Samtidig gir bøyingane i kombinasjon med grammatikktillegget eit visst grunnlag for å nytta ordboka aktivt.

SNS 1996:

vann -et - *vesi; järvi*

vannje -al/-et *kastella*

Finnen kan på morsmålet slå opp på eit anna ord med tilnærma same tyding og få hjelp over til det framande språket. Men i møtet med norske ord kan han ikkje gjera det same. Derfor måtte ein del av variasjonen i norsk koma inn, like eins grammatiske avvik. Her skjedde det berre små justeringar frå SNS 1978 til SNS 1996.

SNS 1996:

gulv -et - *ks. golv*

korleis *nn*; *ks. hvordan*

tær *pl*; *ks. tå*

tå -al/-en tær *varvas*

Om utviklinga held fram i same retning, vil denne ordboka raskt veksa seg ut av lomma og dermed ut av marknadsnisjen, så taket er truleg nådd, og eventuelle nye utgåver får heller nedskjeringar. Kunnskaps-

forlaget har sett 30.000 oppslag (15.000 + 15.000) som standard for lommeordbøkene sine og er ikkje særleg glade for den finske gaukungen som verken passar på hyllene eller i marknadsføringsstativa. Men om grensa er nådd for omfanget rekna i oppslag, så kan kvaliteten gjerast betre, mellom anna ved å få inn norsk trykk og tonem – aspekt som vi her kjem tilbake til mot slutten av tredje bolken.

2. Finsk for nordmenn

Den første finske ordboka på eit norsk forlag og med norsk målgruppe var Turid Farbregd og Hannele Seppinen: *Finsk-norsk ordbok*, Universitetsforlaget 1993 (FNO 1993). Her var det ca. 23.000 ordartiklar og 9.000 eksempel på bruken, til saman om lag 32.000 oppslagsord og uttrykk. Det fremste målet var å gi norskspråklege brukarar det dei ikkje fekk i lommeordboka, nemleg grammatisk informasjon om finsk. Derimot manglar så å seia all informasjon om norsk, nettopp fordi den norskspråklege målgruppa ikkje treng dette. Ingen ordbøker blir nokon gong ferdige. Mange når aldri fram til trykkeriet. For andre kjem den dagen då ein av ulike årsaker rett og slett må setja punktum så materialet kan bli til bok – samtidig som neste utgåve blir planlagd. Slik var det med FNO 1993. Prosjektet var støtta av Nordisk kulturfond i København som begynte å senda "trusselbrev". Boka vart slik ho kunne bli innanfor dei tidsmessige og økonomiske rammene.

Tilbakemeldingane fortalde stort sett om velnøgde nordmenn og mindre nøgde finnar. Den finske reaksjonen kom overraskande på forfattarane. Finnane kunne hatt det hyggeleg med lommeordboka, kva ville dei med ei einvegs ordbok i ei høgare prisklasse? Men verda hadde forandra seg. Mellom anna hadde det flytta mange finnar til Noreg for å arbeida der ei tid eller kanskje slå seg ned for godt. Det var tydeleg at arbeidet med ein revisjon kunne ta sikte på ei større og meir heterogen målgruppe.

Sju år seinare kom Farbregd – Seppinen: *Finsk-norsk ordbok. Suomi-norja sanakirja*, Unipub forlag 2000 (FNO 2000). Her er det ca. 37.000 oppslagsord og uttrykk – med andre ord ein auke på 15–16 % samanlikna med FNO 1993. Framstillinga nedanfor fortel – delvis med etterpåkloke kommentarar – litt om korleis denne utgåva vart til.

Den einaste seriøse meldinga av FNO 1993 som vi kjenner til, skreiv Trond Trosterud i *LexicoNordica 3* (Trosterud 1996). I same artikkelen går han vidare og drøftar presentasjonen av norsk i ordbøker. Framstillinga er interessant, men verkar i mange detaljar svært utopisk;

det blir meir tale om kva ein lingvist kunne ønskja å finna i ei ordbok enn om kva som er realistisk eller mogleg å gjennomføra i praksis.

Vesentleg for vidareføringa av finsk-norsk ordbok vart det elles at den eine av forfattarane i 1990-åra var engasjert i tre ulike estisk-norske ordboksprosjekt. Dette førte til nært samarbeid med leksikografar og datalingvistar i Estland – i første rekkje med Ülle Viks, forskar knytta til Eesti Keele Instituut (Estisk språkinstitutt) i Tallinn.

Kontakten med norgesvennen Gennadi Jagomägi i Tartu hadde på ein annan måte mykje å seia; den styrkte sansen for den entusiastiske ordboka. Jagomägi var i ferd med å bli pensjonert frå ei professorstilling i naturvitskap ved universitetet i Tartu og kunne i prinsippet ikkje norsk då han begynte å pusla med ei lita estisk-norsk ordliste. Med desse føresetnadene var han truleg delvis ei personleggjering av det Keijo Ahti på forlaget WSOY tidleg i 1970-åra sikta til då han hevda at ei ordbok for vanlege folk måtte skrivast av "vanlege folk". Ordforrådet i den estisk-norske lista er sentralt kvardagsspråk, og om eksempla ikkje alltid gir raffinert idiomatikk eller aukar innsikta i grammatiske konstruksjonar, så er dei i staden ekte og nære – ganske hendige for den velvillig interesserte personen som enno ikkje er nokon kløppar på det framande tungemålet. Eks.:

inimene menneske *n.*; (...) **ta on hea inimene** han / hun er et godt menneske
sigä gris *m.*; **täis kui sigä** full som et svin

Jagomägi kunne også forhalda seg innovativt til språket fordi han ikkje var tyngd av konvensjonar. Det var t.d. han som i grammatikkdelen la det columbi egget det i realiteten var å slå saman gradbøyinga av uregelrette adjektiv og adverb i norsk.

Grammatiske opplysningar ved finske ord

FNO 1993 er ei asymmetrisk resepsjonsordbok for norske brukarar. Trass i at læreboka til Bente Imerslund hadde eksistert ei tid, måtte opplegget for ordboka vera forståeleg for brukarar utan formell finsk-opplæring. Jamvel grammatikkinformasjonen hadde fremst til oppgåve å hjelpa på *forståinga* og var berre i lita grad tenkt som ein del av ei fleirfunksjonsbok.

I sjølve ordboksdelen fekk dei finske orda eit kodetal som viste til plassen i ein tabell over bøyingstypar. Ord med stadieveksling fekk etter kodetalet ein asterisk følgd av ein bokstav som seier kva type

stadieveksling det er tale om, eks.: **katu**^{1*F}. Systemet er utarbeidd ved Forskningscentralen för de inhemska språken og er nytta i *Suomen kielen perussanakirja* (Perussanakirja). Dette kunne ein derfor oppfatta som ein nasjonal standard, og ordboksforfattarane tok det i bruk utan større ettertanke. Ved nærmare ettersyn er det lett å finna manglar. Systemet er både altfor innvikla og samtidig i visse detaljar overtydeleg. Det skil ikkje klart nok mellom det vesentlege og det uvesentlege, noko som kan ha lite å seia for finnen, men som gjer det unødvendig komplisert for den framandspråklege. Dei to målgruppene har ulike behov, og det ligg ei stor utfordring i å laga ei oppstilling som høver for begge.

Utlifredsstillande systematisering av morfologien kjennest etter kvart som ein av dei største manglane ved ordbøker over finsk språk: Standarden frå Perussanakirja har så mange bøyingsstypar – 51 for nomen pluss 27 for verb – at språket nesten ikkje greier å fylla systemet. Verba *kumajaa* og *kaikaa* utgjer typane 77 og 78, og dei er derfor oppførde i typetabellen i begge dei finsk-norske ordbøkene. Orda har likevel så låg frekvens i moderne språk at dei knapt forsvarar plassen som artiklar. Under sterk tvil vart dei tekne inn i FNO 2000 fordi det i prinsippet burde vera mogleg å finna tydinga til alle tabellorda. Etterpåkløkt kan vi seia at heller enn å operera med slike "lik i lasten", skulle dei to siste typane vore fjerna frå tabellen.

Problemet med finsk morfologi er i tospråklege ordbøker løyst på ulike måtar. Mirja Azeem nyttar i den store dansk-finske ordboka si (1993) bøyingsstabellar som stammar frå H. Fromm og M. Sadeniemi: *Finnisches Elementar Buch* (1956). Endå om boktittelen fortel at det er ei elementærbok, blir det operert med 37 ulike bøyingsgrupper for nomen og 20 for verb. Grupperinga er basert på kvaliteten av utlyden. På utlydsprinsippet byggjer også det oversynet Göran Karlsson gir i trebindsverket *Stora svensk-finska ordboken*. Han fører opp unummererte bøyingsstypar i tabellar som ein del av grammatikken. Nomen som endar på kort *a* eller *ä* kan etter tabellane bli bøygd på åtte ulike måtar, nomen på kort *i* har 11 ulike bøyingar, den første er den vanlegaste og resten er undergrupper. Til saman har systemet 86 grupper og undergrupper for nomen og 35 for verb, altså fleire enn systemet i Perussanakirja.

For ein som studerer finsk som framandt språk, er Karlssons system bra ved at det understrekar kor viktig utlyden er i bøyinga. På andre sida har systemet frå Perussanakirja den fordelten at det har status som eit slag standard utarbeidd av den språkleg sett høgste autoriteten i landet. Ein måtte rekna med at det systemet ville koma i bruk andre stader og kunna nyttast av den som frå den finsk-norske ordboka går vidare

nettopp til Perussanakirja, eller f.eks. til *Stora finsk-svenska ordboken* som sidan har kome til.

Framstillinga av det morfologiske systemet er viktig også i estisk. I den vesle rettskrivingsordboka frå 1933 stiller Elmar Muuk opp 1166 bøyingstypar. Paul Saagpakk hadde i 1982 greidd å skjera ned talet til 594 typar. Så kom datamaskinane med i spelet og utviklinga gjekk raskt. Datalingvisten Ülle Viks har i doktoravhandlinga (Viks 1992) kome fram til 38 typar – rett nok med nokre få undertypar, som likevel er logiske og greie. Supplert med litt "handarbeid" kan datamaskinen ved hjelp av eit genereringsprogram som er utarbeidd ved Eesti Keele Instituut, ta seg av heile morfologien når leksikografen først har bestemt seg for kva grammatiske opplysningar han vil ha med og korleis han vil at dei skal stillast opp metodisk og typografisk.

Ülle Viks viser (Viks 2000) korleis genereringsprogrammet har takla oppgåvene i tre svært ulike ordbøker: ei stor trebands estisk-russisk og to tovegs estisk-norske. Avhengig av målgruppe og omfang, og anten det gjeld finsk eller estisk, må ein ta stilling til spørsmål som:

- skal alle ord ha grammatisk informasjon eller er t.d. samansetningar unntak,
 - er det nok å visa ordformer, eller trengst det bøyingsformer,
 - vil ei oppstilling av stammer ha ein funksjon,
 - er det aktuelt å markera ordklasse
- osv.

Mot estisk bakgrunn verkar det som dei finske forskarane ikkje har kome like langt. Før utgangen av år 2001 skal manus vera ferdig til den store finsk-estiske ordboka med 90.000 ordartiklar. Genereringsprogrammet til Ülle Viks skal ta seg av den estiske morfologien. På førespurnad fortalde Maija Länsimäki i skjermbrev 23. mai 2001 at for dei finske orda vil Perussanakirja-kodane bli nytta. Det blir interessant å sjå dei to nærskyldige språka side om side, men vi vedgår at alt i førevegen har vi ei oppfatning av kva som er det mest funksjonelle systemet. Det er ei krevjande oppgåve å finna fram til ein ny standard for finsk, men vi vonar at det er ei oppgåve som vil bli prioritert av ekspertane.

Bøyingssystemet frå Perussanakirja og FNO 1993 vart altså ståande uendra i FNO 2000. Derimot er innføringa om det finske språket nyskriven med det føremålet å gjera henne grundigare og tydelegare. Mellom anna vart skildringa av finsk uttale gjort meir detaljert, indre og ytre lokalkasus vart presenterte i tabellform, liksom òg possessivsuffiksa.

Stammer

I møtet med finsk og estisk er stammevariasjonen noko av det mest frustrerande for utlendingen. Dette er ei side ved den grammatiske informasjonen som lenge vart forsømd i leksikografien. Vanlegvis stilte ein opp "grunnforma". I FNO 1993 kom ordstammene – mellom anna av plassomsyn – berre inn som eit tillegg til oppslaget. Prinsippet var at stamme(r) som skil seg frå grunnforma på andre, tredje eller fjerde bokstav, vart gitt i parentes. Slik kunne ordboksbrukaren få bekrefte at han var på rett spor, men det kravde framleis at han skulle ha fantasi til å leita på andre måtar enn strengt alfabetisk. Både i NEEN 1998 og i E-lomme 1999 var det sjølvstakt å ta inn estiske ordstammer på alfabetisk plass med tilvising til hovudartikkelen. Dette ordna datamaskinen enkelt og greitt. Eit samarbeid med Eesti Keele Instituut gjorde det også lett å få dei finske stammene på alfabetisk plass i FNO 2000. Heilt mekanisk går det rett nok ikkje for seg. Leksikografen vurderer om alle stammene er gagnlege og sorterar ut det som ikkje er føremålstenleg. Det er ei nyttevurdering, delvis også plassomsyn, som ligg bak når forma "vet-" av "vesi" blir vraka. Same kor mykje ein aukar omfanget, vil nemleg denne forma i ei alfabetisk ordna finsk ordbok alltid stå tett attmed "vete-". Denne sparetanken er knytta til papirboka og spelar lita eller inga rolle for elektroniske versjonar.

FNO 1993:

vesi²⁷ (vede-/vete-/vet-) **1** vann (...) **2** regn (...)

FNO 2000:

vesi²⁷ (vede-/vete-/vet-) **1** vannⁿ¹ (...) **2** regnⁿ (...)

vede- → **vesi**

vete- → **vesi**

Samansette ord

Somme løysingar i FNO 1993 er så tungvinte at ein etterpå må undrast kva som var grunnlaget for å velja dei. Til dømes vart grammatisk informasjon berre gitt ved usamansette ord. Av ei samansetning måtte brukaren derfor vera i stand til å skilja ut sistelekken dersom han var interessert i bøyinga. Det vart då sett inn ei automatisk markering av sistelekke – stundom med komisk resultat fordi det vart skilt ut orddelar som ikkje eksisterer eller berre er teoretisk moglege som

sjølvstendige ord. På andre sida førde ei markering av alle lekkane, som i NEEN 1998, til ei overdriven oppstyking som like eins kunne falla uheldig ut på tydingsplanet. E-lomme 1999 tok eit steg tilbake og var nær ved å skapa kaos for dataprogrammet som berre kjende prinsippet anten-eller, medan kombinasjonen av morfologi og klyngeoppstilling gjorde det nødvendig med kompromiss.

Grensemarkeringane spelar ikkje lenger noka funksjonell rolle for bøyinga i FNO 2000 der alle nomen og verb har kodar. Markeringane er sette inn på logisk-semantisk grunnlag og kom derfor i bruk også for andre ordklasser. Plasseringa er resultatet av ei vurdering og vil truleg også i framtida måtta gjerast med hand som supplement til dei operasjonane datamaskinen utfører. Eit steg vidare kan vera å visa stavingsgrensene, men dei finske reglane for orddeling er så enkle at det vil vel berre vera aktuelt for visse kompliserte tilfelle.

FNO 1993:

piirroselo-kuva¹⁰ tegnefilm
puoliperä-vaunu¹ semitrailer
sydänveri-tulppa^{10*B} hjerteinfarkt [bokstaveleg:
 hjerteblod-propp]
taaksepäin baklengs, bakover (...)
työläiskaupungin-osa¹⁰ arbeiderkvarter

FNO 2000:

piirros-elokuva¹⁰ tegnefilm^{m1}
puoli-perävaunu¹ semitrailer^{m2}
sydän-veritulppa^{10*B} hjerteinfarkt [bokstaveleg:
 hjerte-blodpropp]
taakse-päin baklengs, bakover (...)
työläis-kaupunginosa¹⁰ arbeiderkvarter^{n2c}

NEEN 1998:

abi-elu-ette-panek [-u 2] frieri -et, ekteskapstilbud -et –

E-lomme 1999:

abielu-ette-panek[<] frieri, ekteskapstilbud

Eksempelfrasar

I meldinga si tykte Trosterud stort sett at han i FNO 1993 fann det han trong som norsk brukar, men peika på at den finske brukaren ikkje ville ha det lett. M.a. var det vanskeleg å avgjera kva for ein ekvivalent som

passa i ein viss kontekst. Ordboksforfattarane er sjølve meir kritiske. Visse ordartiklar er så minimale at dei så vidt kunne gått an i ei kortfatta lommeordbok. I ei ordbok med større ambisjonar står dei som reine arbeidsulykker. FNO 2000 markerte i langt større grad bruksområde og stilistiske nyansar, svært ofte med klargjerande eksempel. På andre sida trongst ikkje lenger markørane for ordklasse.

I samsvar med konseptet for resepsjonsordboka er frasane i NFO 1993 ofte sterkt idiomatiske. Den viktigaste oppgåva for eksempel-materialet i ei finsk-norsk ordbok må likevel vera å visa reksjonen, og då er det gjerne ikkje noka skarp grense mot kollokasjonar. Forståinga er viktig, så FNO 2000 bevarer idioma samtidig som det er lagt auka vekt på reksjon og på kollokasjonar som er vesentlege for produksjonsordboka.

FNO 1993

ehkä kanskje

hauta^{9*F} (hauda-/haut-) grav

laine⁴⁸ (subst) bølge

miina⁹ mine

muhentaa^{54*J} mose, stue

FNO 2000

ehkä kanskje; ~ *huomenna* kanskje i morgen; *ehkei koskaan* kanskje aldri; *~pä olet oikeassa* skal se du har rett!

hauta^{9*F} (hauda-/haut-) grav^{f1/m1}; *haudan partaalla* på gravens rand; *saattaa joku ~an* følge noen til grava

laine⁴⁸ bølge^{f1/m1}

miina⁹ (mil.) mine^{f1/m1}; *raivata miinoja* rydde miner

muhentaa^{54*J} **1** (matl) mose^{v2}, stue^{v1} **2** (landb) vende^{v2} jord, harve^{v1}

Omfang

Forlaget hadde sett 25.000 oppslag som målet å sikta mot. Ein vesentleg del av arbeidet gjekk ut på å skjera ned for å få foten til å passa i den skoen. Men før manuslevering vart det ikkje gjort noka nøyaktig oppteljing, og plutselig viste det seg at nedskjeringa var større enn nødvendig. Då ordboksforfattarane tok fatt på manuskriptet til det som

vart FNO 2000, gjekk dei derfor inn for ei fordobling av omfanget, noko som skulle gi ei bok i same klasse som studieordbøkene til WSOY. Planane vart godkjende av Universitetsforlaget, og arbeidet var godt i gang då nye forlagsredaktørar tok over. Sparekniven skar djupt, og det kom eit ultimatum: Berre ein revisjon kan akseptast. Blir det ein større omfangsauke enn 8 %, er det ikkje lenger ein revisjon og boka vil ikkje bli utgitt. Manuskriptet vart tillempa til dei nye krava. Likevel vart det samtidig med manusleveringa klart at forlaget skulle leggja ned "ordboksporteføljen". Det vart nødvendig med juridisk hjelp frå Norsk Faglitterær Forfatterforening. Forfatarane hadde fått tilbake rettane, og dei vende seg til Unipub forlag. Utgjevar vart sikra, men på det vilkåret at forlaget fekk ferdig ombrekt manuskript som kunne gå rett til trykkeriet. Kostnadene med det teknisk-grafiske arbeidet vart dekte av ymse finlandske fond. Etter intens jobbing dei månadene som stod til rådvelde, fekk forfatarane også inn igjen noko av det dei hadde måtta ta ut. Men fram til *den store ordboka* som både forfatarane og mange andre ønskjer seg, er det enno eit godt stykke igjen.

Det finst store ordbøker mellom små språk, men om vi ser bort frå språkparet finsk og svensk, er det eigenleg ikkje gitt ut storordbøker mellom språka i Norden. Mirja Azeems *Tanska-suomi sanakirja* er ikkje langt ifrå. Den omfattar 73.000 oppslagsord og 55.000 uttrykk eller eksempel.

Dei nye orda i FNO 2000 speglar utviklinga i samfunnet mellom 1993 og 2000. Mange av dei var relaterte til turisme, bilisme og tekniske nyvinningar. FNO 1993 hadde vore restriktiv med omsyn til å ta inn oppslag på kanten av skriftspråket. Med FNO 2000 vart døra slått opp for slang og talespråk – også dette i samklang med samfunnsutviklinga – markørane *dagl* eller *slg* fortel om demokratisering og folkeleggjering.

3. Norsk for finnar

Kvart språk er primært eit språk for morsmålsbrukaren. Også ordbøker har gjerne eit "morsmål". Presentasjonen av det framande norske språket er hovudsaka i dei finsk-norske lommeordbøkene. Faktorar som målgruppe og lommeformat gjorde det naturleg at brukaren skulle kunna lesa dei norske ordbøyingane direkte ved sida av oppslaget. Medan finsk morfologi berre kom indirekte med i lommeordbøkene i eksempelfrasar og samansette ord, vart dette aspektet gjort til sentral informasjon i dei finsk-norske ordbøkene. Med FNO 1993 skjedde det

eit morsmålskifte. Boka skulle fylla to oppgåver som for lommeordbøkene var perifere:

- forklara finske oppslagsord og eksempel for nordmenn
- gjera greie for finsk ordbøying for den norske brukaren

Ønsket om symmetri saman med tilrettelegginga for ei utvida målgruppe gjorde det i neste omgang nødvendig å koma finnane til møtes med rettleiing i bruken av norsk. Heile problemkomplekset er så innfløkt at vi gjekk fort forbi alle spørsmål som gjeld alternative *ordformer*: Skal det vera "no" eller "nå", "stein" eller "sten", "krage" eller "krave"? I ei stor norsk ordbok for utlendingar ville det vera sjølv sagt å ta med alle ordformene frå dei offisielle skriftspråka bokmål og nynorsk, og jamvel supplera med sosiolekt (fremst riksmål) og dialekt. I ein samanheng som FNO 2000 kunne ordboksforfattarane vera selektive. Kort sagt gjorde vi som alle andre og bygde på skjønn og vurderingar:

kaulus³⁹ krage^{m1}, snipp^{m1}
kivi⁷ (kive-) stein^{m1} (...)

Kan hende er oppfatninga vår av ei ordbok for konvensjonell. Vi prøvde ikkje å løysa den oppgåva Trosterud stilte opp når han ville hatt full likestilling mellom dei norske skriftformene, sjølv om det skulle føra til doble oppslag av typen

käännös³⁹ omsetjing
käännös³⁹ oversettelse

Tanken er sympatisk, men gir ein seg inn på den linja, vil konsekvensen bli at ein også må ha doble finske oppslag for annan variasjon på norsk side. Og då blir det ein mangel at ikkje bruksskilnadene (eller tydingsskilnadene?) er markerte. For "stein" og "sten" er kanskje det same for dei fleste, men ikkje for alle?

kivi⁷ (kive-) stein^{m1} (...)
kivi⁷ (kive-) sten^{m1} (...)

Rettesnora vår vart på grunnlag av offisielt bokmål å prøva ein framgangsmåte i samsvar med eitt av prinsippa for Ivar Aasens livsverk

og velja *samlande former*. Dessverre hadde vi ikkje kunnskap nok til å gjera det med full konsekvens.

I høve til FNO 1993 fekk FNO 2000 ei tredje oppgåve, nemleg å

– visa norsk ordbøying for den finske brukaren

Av dei tre hovudoppgåvene for FNO 2000 er denne utan samanlikning den mest innfløyte. Ein kan gleda seg over den veldige nyanse-rikdommen i norsk, som mellom anna spring fram av det vi gjerne nemner som "språksituasjonen" – med fleire ulike skriftspråk og ei brei akseptering av dialektal tale. Trosterud, som sterkt etterlyste symmetri, meinte at det ikkje ville vera vanskeleg å gi opplysningar om bøyinga i norsk. "Med ein i utgangspunktet så enkel morfologi som den norske ser dette ut som eit luksusproblem", hevda han. Det kan ein seia så lenge ein ikkje har prøvd ut dei praktiske konsekvensane og så lenge ein ikkje tek omsyn til dei stil- og tydingsnyansane som i norsk (bokmål) blir uttrykte med morfologien.

Om estarane har eit systematiseringsforsprang til finnane, så er dette endå tydelegare i høve til nordmennene. Samtidig er alle dei tre språka regulerte nesten til døds. Estisk fjernsyn viste 18.3.2001 programmet "Kas siis selle maa keel?" der Jaan Kaplinski hevda at noko er fundamentalt galt når folk stadig må spørja seg sjølve eller andre kva som er språkleg rett i morsmålet. Det vart sagt om estisk, men gjeld vel som ei allmenn sanning.

I samarbeid med Ülle Viks kan ein ikkje ta lett på prinsippa, heller ikkje på symmetri i tospråklege ordbøker, jf. s. 1–22 i NEEN 1998. Men jamvel i den boka kjem det inn visse praktiske omsyn: norsk språk blir s. 23–49 presentert berre på estisk for estarar, og estisk språk s. 393–426 berre på norsk for norskar. Rekna i sidetal er det ei monaleg innsparing. Målgruppa for FNO 1993 var norsk, men brukarretteleinga vart skriven på to språk; innføringa i finsk likevel berre på norsk. Det viktige nye ved opplegget i FNO 2000 var å setja inn norsk ordbøying og gi ei kort innføring i norsk for finnar. Sett om til norsk heiter det på s. 351 mellom anna:

I Noreg er det nemleg to offisielle skriftspråksformer – bokmål og nynorsk. For å forstå dialektar og talespråk ville det vore ein fordel om utlendingen lærde seg nynorsk. I skrift er likevel bokmål vanlegare, og derfor er det vald som språkform i denne boka. Etter dette valet står det framleis att mange uløyste problem som gjeld bøyingsformer, for mange grammatiske former blir nytta til å uttrykkja stilistiske eller andre nyansar. Denne typen finjustering kan ein ikkje skildra nøyaktig i ei ordbok.

I den følgjande framstillinga er bøyinga av norske ord forenkla slik at mange valfrie og parallelle former er utelatne. Med andre ord: Det som blir sagt om ordbøyinga, er sant, men det er ikkje heile sanninga og framstillinga er derfor ikkje nokon fullstendig presentasjon av norsk grammatikk eller rettskriving. Forfattarane reknar med at den finske brukaren i tillegg til ordboka også har andre hjelpemiddel som gjer greie for det norske språket. Nokre døme på slike kan ein finna i litteraturlista side 9.

Først skulle ordboksforfattarane altså ta stilling til spørsmålet om bokmål og / eller nynorsk. Morfologien er i bokmål meir innfløkt enn i nynorsk, så ikkje berre ville det vera nyttig for utlendingen å læra nynorsk, det ville også i teorien vera lettare. Lommeordbøkene er likevel på bokmål, men tek med ein del nynorske oppslag med tilvisingar til bokmålsformene. I FNO 1993 er det berre tale om norske ekvivalentar, og der vart bokmål gjort til den einaste norske språkforma. Kvifor? Fordi bokmål har ein så mykje sterkare posisjon enn nynorsk, og fordi fleirtalet av nordmenn med interesse for finsk bur i område med bokmålsdominanse i morsmålsopplæringa.

Når norsk morfologi skulle presenterast for utlendingar, var det naturleg å venda seg til personar som hadde erfaring med undervisning av dette slaget, for det var urimeleg å tru at ein lærar hamrar alle alternativa inn i elevane sine. Likevel fann vi ingen norsklærarar som var villige til å vedgå at dei gjorde eit utval, langt mindre å avsløra eventuelle prinsipp for utvalet.

Symmetrien som vi gjekk inn for med FNO 2000, gjorde det nødvendig å visa bøyinga av leksikalske ekvivalentar i kodifisert form, på liknande vis som det er gjort i *Bokmålsordboka* og i *Nynorskordboka*. I utgangspunktet verka det naturleg å gi dette systemet standardstatus for norsk. Men i tillempinga viste det seg overraskande problem. Systema i Perussanakirja og i dei norske ordbøkene er begge utarbeidde for morsmålsbrukaren. Å laga ei finsk-norsk ordbok der ein nyttar desse to systema som standard, vil seia at ein lagar ei ordbok som nok er symmetrisk, men dessverre i ironisk tyding ved at ingen av dei to standardane er særleg velegna med tanke på behova til den aktuelle brukargruppa.

Føremålet med jamstilte former, hovudformer og sideformer osv. er å gjera det lett for norske morsmålsbrukarar som kan basera skriftspråket sitt på sin eigen naturlege talespråkvariant. Prinsippet fungerte betre i tidlegare tider då folk var meir bufaste. I våre dagar er det fleire og fleire nordmenn som kan kallast dialektbastardar fordi dei talar bastarddialektar – for å nytta terminologien til Trude Hoel. Slik

bokmålet ser ut i dag, måtte vi t.d. fått fram følgjande former om oppstillinga skulle vore fullstendig:

en bever – beveren – bevere / bevere[r] / bevrer – beverne /
 bevrene
 et fengsel – fengselet / fengslet – fengsel / fengsler – fengsla /
 fengslene

Vi valde å sjå bort frå dei fleste alternativa og prøvde å gjennomføra denne "sensuren" utan samtidig å gjera vald på det norske språket. Med eit kodesystem i FNO 2000 balanserer oppslag og ekvivalentar vakkert på denne måten:

majava¹⁰ (zool) bever^{m3}

Dei vanlegaste bøyingsklassene har i prinsippet dei lågaste nummera. Klasse 2 av hokjønn manglar fordi ingen hokjønnsord kan førast saman med klasse 2 for hankjønn og inkjekjønn. Ved hjelp av koden blir "bever" plassert i klasse 3 saman med andre ord på *-el*, *-en*, *-er* og bøygd som "onkel", "vinter" osv. Samla utgjer desse orda ei stor gruppe som blir endå større ved at ein i oppstillinga finn den same nummereringa i hokjønn og inkjekjønn, og dessutan i adjektiv. Den gode tanken er at utlendingen fort skal oppfatta at kodar der talet 3 er ein av komponentane, har visse sams drag.

lever^{f3}: ei lever – levra – levrer – levrene
 bever^{m3}: en bever – beveren – bevrer – bevrene
 åker^{m3}: en åker – åkeren – åkrer – åkrene
 fengselⁿ³: et fengsel – fengslet – fengsler – fengslene
 åpen^{a3}: åpen – åpent – åpne : åpner – åpner

Beveren er for folk flest ikkje noko vanleg dyr i dagleglivet, men vi finn lett eksempel også frå den nærmaste kvardagen som gir mengdevis av morfologiske alternativ, alle henta frå bokmål:

ei / en bok – boka / boken – bøker – bøkene
 å baka / å bake – baker – baka / bakte – baka / bakte

Nordmannen ser straks at med desse eksempla er vi over på eit anna språkplan enn der beveren boltrar seg. Valet mellom tilsynelatande likestilte alternativ er samtidig eit val med sosiale, geografiske og / eller andre implikasjonar.

"Det er makta som rår," sa mannen, han kasta ut katten. Vi har nytta makta som ordboksforfattarar til å sortera ut ein del av det som

kompliserer læreprosessen for den framandspråklege. Føremålet var å visa samanhengar utan å overforenkla så sterkt at det blir eit abstrakt maskinspråk. For det er umogleg å sameina på den eine sida ønsket om å gi ei fullstendig framstilling av språket og på andre sida å presentera det enkelt og oversiktleg nok for den framandspråklege. Konklusjonane blir at ein må overvega ulike presentasjonar av eitt og same språket, avhengig av om det er morsmål eller framandspråk, og delvis avhengig av det språklege kompetansenivået hos mottakaren.

For språkeleven har kvart framandspråk visse spesifikke vanskar. Den store bøygen i estisk er partitiv fleirtal med endingane *-id*, *-sid*, *-i*, *-e*, *-u* etter innfløkte reglar som likevel endar i lange lister med unntak. I tilrettelegginga for nordmenn av Juhan Tuldava: *Lærebok i estisk* gjorde Ülle Viks ei systematisering som inkluderer alle moglege *sid*-former. For somme bøyingstypar er *sid*-partitiven den einaste rette, for andre typar er han mindre frekvent eller jamvel uvanleg. Men han betyr ei forenkling av systemet. Det kjennest heilt himmelsk å oppdaga at ein kan gjera det på denne måten. Kanskje går det an å visa utlendingar ein språkleg snarveg til det norske paradiset også?

I arbeidet med FNO 2000 var det eit sterkt tidspress, og lite høve til å henta inn kommentarar i førevegen. Etter at boka var trykt, bad vi om ekspertsynspunkt frå språkmennene Dag Gundersen og Boye Wangensten. Utan å kjenna premissane våre peika dei straks på "manglane", dvs. det ufullstendige ved at ein del alternative former mangla. Systemet frå FNO 2000 blir i form av eit tillegg til slutt i denne artikkelen gjort tilgjengeleg for nordmenn som ikkje er så stive i finsk. Dette kan derved kanskje gje tilskuv til ei drøfting av korleis ein presenterer "norsk for utlendingar" – både i tospråklege ordbøker og i andre samanhengar.

Trykk og tonem i norsk

Dei suprasegmentale faktorane er forsømde i norsk leksikografi. Ordbøkene mellom finsk og norsk lever i så måte opp til tradisjonen. Lommeordbøkene nemner ikkje tonem, og det som blir sagt om trykket, er for minimalt til å gagna ein finne med dårleg kjennskap til andre språk som har gitt lån til norsk. I norsk omsetjing:

SNS 1996:

Trykket ligg vanlegvis på den første stavinga, men innlånte ord dannar unntak frå regelen. T.d. i orda *betale* (bet^haale) og *hotell* (hut^hel) ligg trykket på den andre stavinga.

FNO 1993 kan hoppa over problemet fordi boka ikkje er mynta på finnar. FNO 2000 er så oppslukt av den kompliserte morfologien i norsk at både trykk og tonem er unemnde. Delvis var det eit tids-, kapasitets- og kompetansespørsmål. Det finst ingen ferdig utarbeidd standard som vi lettvis kunne ha tillempa.

NEEN 1998 hadde ambisjonar om å vera ei symmetrisk ordbok, så presentasjonen av norsk omfattar trykkmarkering i oppslagsord med avvikande trykkplassering. For E-lomme 1999 var det umogleg å finna grafiske middel til å gi trykkinformasjon utan at resultatet vart eit esoterisk løyndespråk. Ingen av dei to bøkene har markering av sterke langstavingar ("3. vâlde") i estisk, noko som no – berre tre år seinare – ville vore utenkjeleg, i alle fall for ei ordbok av NEEN-format.

Norsk språkråd har tidlegare ikkje i større grad behandla saker som gjeld uttalen av norsk. Derfor kom det litt overraskande på mange at rådet på årsmøtet sitt 1. februar 2001 gjorde vedtak om også å godta trykkplassering på første staving i innlånte ord som tradisjonelt har trykket lenger ute, eks. 'b`anan' kontra 'ban`an': "I ordtypar som har to utbreidde mønster for trykkplassering, skal begge mønstra kunna brukast i standardspråkuttalen (...)." Ein kan sjå at vedtaket er gjort for å sikra alle nordmenn – også austlendingar – språklege menneskerettar. Det ferske vedtaket hindrar ikkje at vi kan få ein uttalestandard for ordbøker over norsk, men det går i motsett retning av den noverande tendensen til minking av mangfaldet innan morfologien.

4. Konklusjonar

Språkpar som t.d. engelsk-norsk eller finsk-svensk har lang ordbokstradisjon å byggja på. Frå bokgenerasjon til bokgenerasjon har produkta hatt høve til å bli betre på mange vis. Mats-Peter Sundström gir eit innblikk i utviklinga av finsk-svenske ordbøker i bladet Språkbruk 1989. I lys av dette er den finsk-norske historia kort og hektisk. Sidan 1978 er det gjort store framsteg. Ja, det har skjedd mykje berre sidan FNO 1993, slik at FNO 2000 på mange måtar er ei anna bok for ei større og derfor meir heterogen målgruppe. Spørsmålet melder seg: Kan ei ordbok vera "ei bok for alle"? Og svaret er: Boka kan gå fram i visdom til å bli "ei bok for fleire". Desse framstega er ikkje berre avhengige av dei einskilde ordboksforfattarane. Språkeksperter av fleire slag må ta del i systematiseringa av ulike aspekt. Ei drøfting av prinsippa er ønskjeleg. Kanskje kan einkvan bli provosert til å arbeida

ut betre løysingar for presentasjonen både av norsk og av finsk i tospråklege ordbøker.

FNO 2000 er meir symmetrisk enn forgjengaren. Ho er også større. Den prosentuelle auken på 15–16 % gir likevel eit litt skeivt bilete, for ein del av veksten kjem seg av tilvisingsartiklane. Det er langt igjen til den mellomstore ordboka med ca. 45.000 ordinære oppslag, eller til storordboka med bortimot 100.000 ordartiklar. Nybyrjaren vik tilbake framfor eit fleirekilosløft. Kvart veksttrinn gir uunngåeleg "ei bok for andre". Relativt få opplever at dei har behov for storordboka. Realistisk sett blir alternativa derfor anten først å prioritera ei norsk-finsk ordbok som dannar par med FNO 2000, eller ta direkte peiling på eit nokolunde symmetrisk ordbokspar i mellomklassa.

Til slutt litt om ordbokskritikk. Trosterud gjekk grundig til verks, særleg i behandlinga av norsk; det var ord å leggja seg på hjartet til ein eventuelt tek fatt på ei norsk-finsk ordbok. Eit anna døme på meldingar med stor relevans for oss, er den lektor Seija Tiisala gav av *Suomi-ruotsi-suomi sanakirja* i førre nummer av LexicoNordica. FNO 2000 har no vore på marknaden i eit års tid. Vi har fått visse kommentarar munnleg eller i brevform. Trykte bokmeldingar har det vore smått med, så denne artikkelen er langt på veg blitt ei "sjølvmelding". Kanskje skulle ein ta sjølvkritikk og spørja: Kva tid har eg sjølv teke bryet med å gi grundig og konstruktiv tilbakemelding til ein ordboksforfattar?

5. Tillegg: Norsk morfologi i *Finsk-norsk ordbok* (2000)

Den forklarande teksten er sett om frå finsk. I høve til boka er oppstillinga på visse punkt forkorta.

1. Substantiv

1.1. Substantivbøyinga

Norske substantiv har tradisjonelt tre kjønn (genus): hokjønn (femininum), hankjønn (maskulinum) og inkjekjønn (nøytrum). Vi kan bøya dei i eintal og fleirtal, ubestemt og bestemt.

	eintal ubestemt	bestemt	fleirtal ubestemt	bestemt
f	ei skål	skåla	skåler	skålene
m	en hest	hesten	hester	hestene
n	et brev	brevet	brev(er)	brev a /brev ene

Bestemt form hokjønn eintal og bestemt form inkjekjønn fleirtal kan ein danna på same måten som dei tilsvarande hankjønnsformene. Då kan bøyinga stillast opp slik:

	eintal ubestemt	bestemt	fleirtal ubestemt	bestemt
f	en skål	skå len	skå ler	skå lene
m	en hest	hest en	hest er	hest ene
n	et brev	brev et	brev (er)	brev ene

Denne tabellen kan tena som oversikt for nybegynnarar. Ei så forenkla bøying finn vi likevel ikkje i språkbruken til nokon nordmann. Bøyinga som er nytta i denne boka er litt mer komplisert enn modellen ovanfor. I tillegg er det teke med lister over ord med avvik frå dei oppsette mønstera.

1.2. Bøyingsmønsteret i ordboka

Det viktigaste for substantivbøyinga er å vita kva genus ordet har. Dette blir i ordboka markert med forkortingane f (femininum), m (maskulinum) og n (nøytrum). Tala etter desse bokstavane viser til bøyingstabellane nedanfor.

Eit maskulinum eller femininum, som elles har full bøying, men er utan ending i ubestemt fleirtal, får teiknet [<] etter genusmarkeringa, t.d. sko^{m<}. Om substantivet er ubøyeleg, blir genusmerket følgt av teiknet [°], t.d. januar^{m°}. Substantiv med uregelrett bøying er merkte med [>] etter genusmarkeringa, t.d. bror^{m>}. Bøyinga av desse orda er oppførde alfabetisk i punkt 1.6.

1.3. Femininum

f> uregelrett bøying, sjå punkt 1.6.

f1	ei myr	myra	myrer	myrene	<i>suo</i>
	ei krone	krona	kroner	kronene	<i>kruunu</i>
f1<	ei mus	musa	mus	musene	<i>hiiri</i>
f3	ei lever	levra	levrer	levrene	<i>maksa</i>

1.4. Maskulinum

m> uregelrett bøyning, sjå punkt 1.6.

m^o (en) januar

m1	en gutt	gutten	gutter	guttene	<i>poika</i>
	en hare	haren	harer	harene	<i>jänes</i>
m1b	en dam	dammen	dammer	dammene	<i>pato</i>
m1<	en sko	skoen	sko	skoene	<i>kenkä</i>
m2	en lærer	læreren	lærere	lærerne	<i>opettaja</i>
m3	en onkel	onkelen	onkler	onklene	<i>eno, setä</i>
	en vinter	vinteren	vintrer	vintrene	<i>talvi</i>
m3<	en meter	meteren	meter	metrene	<i>metri</i>
m4	substantivisk brukt adjektiv, sjå punkt 2.3.				

1.5. Nøytrum

n> uregelrett bøyning, sjå punkt 1.6.

n^o (et) styrbord

n1	et hus	huset	hus	husa/husene	<i>talo</i>
n1b	et rom	rommet	rom	romma/rommene	<i>huone</i>
n2	et eple	eplet	epler	eplene	<i>omena</i>
	et salt	saltet	salter	saltene	<i>suola</i>
n2b	et program	programmet	program(mer)	programmene	<i>ohjelma</i>
n2c	et kontor	kontoret	kontor(er)	kontorene	<i>toimisto</i>
	et album	albumet	album(er)	albumene	<i>albumi</i>
n3	et middel	midlet	midler	midlene	<i>keino</i>
	et fengsel	fengslet	fengsler	fengslene	<i>vankila</i>
n3b	et lager	lageret	lagre	lagrene	<i>varasto</i>
	et -meter	-meteret	-metre	-metrene	<i>mittari</i>
n3c	et pulver	pulveret	pulver	pulverne	<i>pulveri</i>
n4	et kriterium	kriteriet	kriterier	kriteriene	<i>kriteeri</i>
	et museum	museet	museer	museene	<i>museo</i>
n4b	et faktum	faktumet	fakta	faktaene	<i>tosiasia</i>

1.6. Uregelrette substantiv [eit utval]

ei/en	bok	boka/boken	bøker	bøkene	<i>kirja</i>
en	bror	broren	brødre	brødrene	<i>veli</i>
en	fan	fanen	fans	fanene	<i>fani</i>
en	far	faren	fedre	fedrene	<i>isä</i>
ei/en	hånd	hånda/hånden	hender	hendene	<i>käsi</i>
et	-kle	-kleet	-klær	-klærne	<i>-liina</i>
ei/en	kraft	krafta/kraften	krefter	kreftene	<i>voima</i>
ei/en	ku	kua/kuen	kuer/kyr	kuene/kyrne	<i>lehmä</i>
en	mann	mannen	menn	mennene	<i>mies</i>
ei/en	mor	mora/moren	mødre	mødrene	<i>äiti</i>
et	plenum	plenumet	plena	plenumene	<i>täysistunto</i>
en	-stad	-staden	-steder	-stedene	<i>-kaupunki</i>
en	stimulus	stimulusen	stimuli	stimuliene	<i>piriste</i>
et	våpen	våpenet	våpen	våpnene	<i>ase</i>
et	øye	øyet	øyne	øynene	<i>silmä</i>

2. Adjektiv

2.1. Adjektivbøyinga

	f/m	n	fl	
a>	avvikande bøying, sjå punkt 2.2.			
a<	ekte	ekte	ekte	<i>aito</i>
	levende	levende	levende	<i>elävä</i>
a1	god	godt	gode	<i>hyvä</i>
a1b	dum	dumt	dumme	<i>tyhmä</i>
a1c	grønn	grønt	grønne	<i>vihreä</i>
	generell	generelt	generelle	<i>yleinen</i>
a2	finsk	finsk	finske	<i>suomalainen</i>
	herlig	herlig	herlige	<i>ihana</i>
	steinet	steinet	steinete	<i>kivinen</i>
a2b	saltet	saltet	saltete/saltede	<i>suolattu</i>
a3	gammel	gammelt	gamle	<i>vanha</i>
	åpen	åpent	åpne	<i>avoin</i>
	dyster	dystert	dystre	<i>synkkä</i>
a4	ny	nytt	nye	<i>uusi</i>
a4b	blå	blått	blå(e)	<i>sininen</i>
a5	bundet	bundet	bundne	<i>sidottu</i>
	skåret	skåret	skårne	<i>leikattu</i>
	-drevet	-drevet	-drevne	<i>-käyttöinen</i>

2.2. Uregelrette adjektiv

a>	annen	annet	andre	<i>toinen</i>
a>	egen	eget	egne	<i>oma</i>
a>	liten	lite	små	<i>pieni</i>

2.3. Substantivisk brukte adjektiv

Substantivisk brukte adjektiv dannar ein eigen bøyingstype. Slik kan ein også bøya partisippa (nominalformene av verba).

	eintal		fleirtal		
	ubestemt	bestemt	ubestemt	bestemt	
m4	en blind	den blinde	blinde	de blinde	<i>sokea</i>
	en livegen	den livegne	livegne	de livegne	<i>maaorja</i>
	en reisende	den reisende	reisende	de reisende	<i>matkustaja</i>
	en innblandet	den innblandete	innblandete	de innblandete	<i>asianosainen</i>
	en ansatt	den ansatte	ansatte	de ansatte	<i>työntekijä</i>

3. Verb

3.1. Ulike verbtypar og bøyinga av dei

	infinitiv	presens	preteritum	perfektum	
v>	uregelrett bøying, sjå punkt 3.3.				
v1	kaste	kaster	kasta/kastet	kasta/kastet	<i>heittää</i>
v2	blåse	blåser	blåste	blåst	<i>puuhaltaa</i>

	studere	studerer	studerte	studert	<i>oppia</i>
	kneppe	knepper	knepte	knept	<i>naksahtaa</i>
v3	leve	lever	levde	levd	<i>elää</i>
v4	ro	ror	rodde	rodd	<i>soutaa</i>
	bie	bier	bidde	bidd	<i>odottaa</i>

3.2. Bøyinga av s-verb

Passiv blir for det meste danna med hjelpeverbet *bli*: *regningen blir betalt* (lasku maksetaan), men *s*-passiv er også nytta: *regningen betales*. I tillegg til *s*-passiv har norsk ein del verb med aktiv tyding, som endar på *s*, t.d. *møtes* (tavata, kohdata), *slåss* (tapella). Ein del av *s*-verba svarar til finske verb på *-tua/-tyä*.

v-s> uregelrett bøying, sjå punkt 3.3.

v1-s	undres	undres	undres	undres	<i>ihmetellä</i>
v2-s	føles	føles	føltes	føltes	<i>tuntua</i>
	synes	synes	syntes	syntes	<i>olla jtk mieltä</i>
	møtes	møtes	møttes	møttes	<i>tavata</i>
v3-s	trives	trives	trivdes	trivdes	<i>viihtyä</i>

3.3. Uregelrette verb:

infinitiv	presens	preteritum	perfektum
be ber	bad bedt	<i>pyytää</i>	
binde binder	bandt	bundet	<i>sitoo</i>
bite biter	bet bitt	<i>purra</i>	

osv.

Litteratur

Ordbøker

Azeem, Mirja 1993: *Tanska-suomi sanakirja*. Keuruu: Otava.

Bokmålsordboka = Marit I. Landrø & Boye Wangensteen (red.): *Bokmålsordboka. Definisjons- og rettskrivningsordbok*. 1986. Oslo: Universitetsforlaget.

E-lomme 1999 = Turid Farbrege, Hille Lepp & Ülle Viks: *Estisk lommeordbok*. 1999. Oslo: Kunnskapsforlaget.

Farbrege, Turid & Gennadi Jagomägi: *Eesti-norra sõnastik. Estisk-norsk ordliste*. 1997. Tartu: Kirjastus Ilmamaa.

FNO 1993 = Turid Farbrege & Hannele Seppinen: *Finsk-norsk ordbok*. 1993. Oslo: Universitetsforlaget.

FNO 2000 = Turid Farbrege & Hannele Seppinen: *Finsk-norsk ordbok Suomi-norja sanakirja*. 2000. Oslo: Unipub forlag.

Muuk, Elmar 1933: *Väike õigekeelsussõnaraamat*. Tartu: Eesti kirjanduse seltsi kirjastus.

NEEN1998 = Turid Farbrege, Sigrid Kangur & Ülle Viks: *Norsk-estisk estisk-norsk ordbok*. 1998 Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

- Nynorskordboka* = Marit Hovdenak, Laurits Killingbergtrø, Arne Lauvhjell, Sigurd Nordlie, Magne Rommetveit & Dagfinn Worren (red.): *Nynorskordbok. Definisjons- og rettskrivningsordbok*. 1986. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Perussanakirja = *Suomen kielen perussanakirja*. 1990–94. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 183.
- Saagpakk, Paul 1982: *Eesti-inglise sõnaraamat*. New Haven and London: Yale University Press.
- SNS 1978 = Turid Farbregd & Aili Kämäräinen: *Suomi-norja-suomi taskusanakirja*. 1978. Juva: WSOY / Kunnskapsforlaget.
- SNS 1996 = Turid Farbregd & Aili Kämäräinen: *Suomi-norja-suomi taskusanakirja Finsk-norsk norsk-finsk lommeordbok*. 1996. Juva: WSOY/Kunnskapsforlaget.
- Stora finsk-svenska ordboken*. 1997. Juva: WSOY.
- Stora svensk-finska ordboken*. 1982. Jyväskylä: SKS / Gummerus.
- Viks 1992 = Ülle Viks: *Väike vormisõnastik 1–2*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.

Annan litteratur

- Andersen, Hadle Oftedal & Anne Riikola 2000: *Brillefint! Norjan kielen alkeiskirja*. Helsinki: Finn Lectura.
- Imerslund, Bente 1981: *Ymmärrän / Lærebok i finsk*. Oslo: Universitetsforlaget, Oslo 1981.
- Fromm, H. & M. Sadeniemi 1956: *Finnisches Elementar Buch*. Heidelberg.
- Hoel, Trude 1997: Bastarddialektar og dialektbastardar. I: *Dag og Tid* 31.7, s. 2.
- Sundström, Mats-Peter 1989: Att redigera Finsk-svensk ordbok. I: *Språkbruk* 4, 12–20.
- Tiisala, Seija 2000: Multifunktionell allmänordbok. I: *LexicoNordica* 7, 271–290.
- Trosterud, Trond 1996: Finsk-norsk ordbok. I: *LexicoNordica* 3, 335–344.
- Tuldava, Juhan 2001: *Lærebok i estisk*. Tilrettelagt av Turid Farbregd, Kaarina Ritson & Ülle Viks. Unipub forlag 2001.
- Viks, Ülle 2000: Kuidas tekib sõnastikukirjesse grammatika. I: *Keel ja Kirjandus* 7, 486–495.